

Lapin palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

TIEHALLINTO
VÄGFÖRVALTNINGEN

Lapin palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Pohjakartat: © Genimap Oy, Lupa L4356

ISBN 978-952-221-016-6
TIEH 1000174-08

Verkkojulkaisu pdf (www.tiehallinto.fi/julkaisut)
ISBN 978-952-221-017-3
TIEH 1000174-v-08

Edita Prima Oy
Helsinki 2008

Julkaisua saatavana:
Tiehallinto, Lapin tiepiiri
Telefaksi 0204 22 3540

TIEHALLINTO
Lapin tiepiiri
Hallituskatu 3 B

96100 Rovaniemi
Puhelinvaihte 0204 22 11

Asiasanat: viitoitus, aluesuunnittelu, liikenteen ohjaus, matkailukohteet
Aiheluokka: 22

TIIVISTELMÄ

Lapin palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on laadittu palvelukohteiden opastusstrategian luomiseksi sekä valtakunnallisen yhtenäisyyden vuoksi. Strategian mukaan opastuksen johdonmukaisuutta, jatkuvuutta ja laatua halutaan parantaa. Lisäksi opastussuunnitelma auttaa Tampereelle keskitettyä lupapalvelua. Tiehallinto on ohjeistanut opastussuunnitelmien laatimisen.

Suunnitelmassa on kartoitettu nykyiset tärkeimmät tienkäyttäjien palvelukohteet. Ne on kerätty eri lausunnonantajilta saadun palautteen, sidosryhmille järjestetyn keskustelutilaisuuden ja ohjausryhmätyöskentelyn kautta. Lausunnonantajia ovat olleet Lapin ympäristökeskus, Metsähallitus, Lapin läänin taidetoimikunta, Saamelaiskäräjät, Museovirasto, Suomen leirintäalueyhdistys ja Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys – SUOMA ry. Lisäksi kommentteja on pyydetty SF-Caravan ry:ltä. Kohteita ovat mm. luontokohteet, taiteelliset kohteet ja nähtävyydet, museot ja historialliset kohteet, leirintäalueet, opastuspaikat, matkailukeskukset ja muut valtakunnallisesti tunnetut vilkkaat palvelukohteet ja -alueet. Nykytilakartoituksen avulla on luotu käsitys Lapin palvelutarjonnasta ja palveluiden sijoittumisesta.

Nykytilan kartoituksen pohjalta on laadittu palvelukohteiden opastuksen maakunnallinen strategia. Sen perusteella yhteistyötä tiivistetään maakuntatasolla kokoamalla opastuksen yhteistyöryhmä, laaditaan tarkemmat opastussuunnitelmat ja luodaan kehittämisperiaatteet opastuspaikoille. Strategian toteuttamiselle on laadittu suuntaa-antava aikataulu, jonka mukaan yhteistyöryhmä ottaa asialistalleen opastuksen ja tarkempien suunnitelmien laatiminen alkaa vuoden 2008 aikana.

Opastuksen maakunnallinen yhteistyöryhmän tehtävät hoitaa tiepirin matkailuyhteistyön ohjausryhmä, joka voi ottaa opastusasiat kokousteemakseen kerran vuodessa. Ryhmän kokouksiin kutsutaan sidosryhmien edustajia, esimerkiksi lausunnonantajista, tarpeen mukaan.

Tässä suunnitelmassa on esitetty tarkempien opastussuunnitelmien suunnittelualueet. Seudulliset suunnitelmat laaditaan neljälle alueelle: Pohjois-, Itä-, Etelä- ja Tunturi-Lapin alueille poislukien ns. paikalliset suunnittelualueet. Niitä ovat: Ylläs, Levi, Saariselkä, Olos-Pallas, Pyhä-Luosto, Salla ja Suomu. Seudullisten ja paikallisten suunnitelmien sisältö on sama, mutta suunnittelualueen laajuus vaihtelee.

Opastuspaikkoja ovat opastustoimistot ja opastuspisteet. Toimistot ovat yleensä kunnan tai matkailujärjestön ylläpitämiä. Opastuspisteet ovat yleensä opastuskarttoja, joita on kuntakeskuksissa, niiden lähialueella tai kuntarajoilla. Suunnitelmassa on esitetty periaate, että opastuspisteitä karsitaan. Pienissä kunnissa olisi opastuspiste taajaman yhteydessä liikenteellisessä solmukohdassa ja suurimmissa kunnissa lisäksi kuntarajoilla. Matkailukeskuksissa olisi omat opastuspisteensä. Lisäksi on esitetty ns. maakunnallisten opastuspisteiden perustamista, jotka sijoittuisivat maakunnan ja valtakunnan rajoille vilkkaampiin ylityskohtiin. Niissä opastettaisiin koko maakunnan alueen, ainakin merkittäviä, palvelukohteita. Opastuspisteiden kehittäminen on osa tarkempia opastussuunnitelmia.

ALKUSANAT

Lapin palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on laadittu Tiehallinnon ohjeiden mukaisesti. Sen tavoitteena on mahdollistaa yhtenäinen, tasapuolinen ja johdonmukainen opastus koko maakunnassa, kuitenkin Lapin erityispiirteet huomioiden. Suunnitelma ohjaa jatkossa opastuksen maakunnallista yhteistyötä, tarkempien suunnitelmien laatimista ja opastuspaikkojen kehittämistä. Se toimii strategisena ohjenuorana opastuspäätösten tekemisessä.

Samanaikaisesti Lapin suunnitelman laatimisen kanssa on laadittu Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan vastaavat suunnitelmat. Suunnittelua on ohjannut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet:

- Jani Huttula, pj. Oulun tiepiiri
- Salo Iisakka Oulun tiepiiri
- Sanna Kolomainen Lapin tiepiiri
- Kauko Kaarninen Lapin tiepiiri
- Satu Luiro Lapin liitto
- Martti Juntunen Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- Erkki Partala Pohjois-Pohjanmaan liitto

Hanketta on esitelty Rovaniemellä 29.10.2007 keskustelutilaisuudessa, johon kutsuttiin matkailun alueorganisaatioiden vetäjät ja lausunnonantajat.

Konsulttina on ollut Ramboll Finland Oy, jossa mukana ovat olleet Erkki Sarjanoja ja Jani Karjalainen.

Rovaniemellä tammikuussa 2008

Tiehallinto
Lapin tiepiiri

Sisältö

TIIVISTELMÄ

ALKUSANAT

1	JOHDANTO	9
2	NYKYTILANNE	10
2.1	Tieliikenteen opastus	10
2.2	Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat	13
2.3	Suunnitelmassa esitettävät palvelukohteet	14
2.3.1	Opastuspaikat	14
2.3.2	Nähtävyydet	16
2.3.3	Majoitus	22
2.3.4	Käyntikohteet	24
2.3.5	Matkailutiet	26
3	TAVOITTEET	27
4	OPASTUKSEN KEHITTÄMINEN	28
4.1	Opastuksen maakunnallinen yhteistyö	28
4.2	Seudulliset ja paikalliset suunnittelualueet	29
4.3	Opastuspaikat	32
4.4	Navigaattorit	35
5	LAPIN OPASTUSSTRATEGIA	36
	LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Suomessa liikennemäärät ja –suoritteet ovat kasvaneet viime vuosina. Taloudellinen hyvinvointi näkyy niin työ- kuin lomamatkailussakin. Liikkumiseen liittyvät palvelut ovat lisääntyneet, erityisesti kasvu on näkynyt kesä- ja talvi-matkailukeskusten voimakkaana kasvuna. Oman lisänsä tuo ulkomaalaisten lisääntynyt matkailu Suomessa.

Lapin liiton laatimassa Lapin matkailustrategiassa 2007 – 2010 yhdeksi keskeiseksi päämääräksi on nostettu saavutettavuus: "Matkailuelinkeinon kilpailukyky turvataan Lapin saavutettavuutta parantavilla toimenpiteillä" ja "Lappi on monipuolisesti eri liikennemuodoilla helposti ja kilpailukykyisin hinnoin saavutettava ja kansainvälisesti erittäin vetovoimainen matkakohde". Strategisissa toimintalinjoissa korostetaan tieverkon korkeaa palvelutasoa, ja erityisesti sitä, että matkailukohteiden opastus toteutetaan riittävän joustavasti matkailuyrittäjien tarpeet huomioiden.

Myös Suomen matkailustrategia 2020 asettaa saavutettavuuden keskeisimmäksi tavoitteeksi. Strategian mukaan Suomi on houkutteleva ja helposti saavutettava työ- ja matkailumaa. Yksi kasvun strateginen painopiste on matkailukeskusten kehittäminen. Opastuksen merkitys kasvaa niin liikkujien määrän kuin liikkujien monipuolistumisen kasvamisen myötä.

Uuden teknologian käyttöönotto, esimerkiksi autojen navigaattorit, muuttaa perinteistä suunnistamista tieverkolla. Enää ei liikutta pelkästään tiekartan, tieviitoituksen tai opasteiden perusteella, vaan usein "sokeasti" luotetaan navigaattorin ohjeisiin. Navigaattori ohjaa valinnan mukaan joko nopeimmalle tai lyhimmälle reitille. Tiekartta, viitoitus ja palvelukohteiden opasteet sekä mainonta mm. opastuspaikoilla ja internetissä ohjaavat matkailullisesti tärkeille reiteille.

Tieviitoituksen ja opastuksen on tarkoitus antaa tienkäyttäjälle tietoja, jotka asianmukaisen kartan avulla auttavat liikkujaa valitsemaan oikean reitin ja suunnistamaan haluamaansa kohteeseen. Vuoden 2007 alussa palvelukohteiden opastusmerkkejä ja viitoitusohjeita uusittiin, ja muutoksen myötä on alettu laatia uusia ja päivittää vanhoja alueellisia palvelukohteiden opastussuunnitelmia. Suunnittelulla pyritään yhtenäistämään opastusta ja varautumaan muutuviin olosuhteisiin, mm. matkailustrategioiden viitoittamilla tavoilla.

Tämä suunnitelma koskee Lapin maakunnan aluetta.

2 NYKYTILANNE

2.1 Tieliikenteen opastus

Opastuksen rakenne kuvataan kolmiportaisena järjestelmänä, jonka kullakin tasolla on oma roolinsa.

Ensimmäinen taso

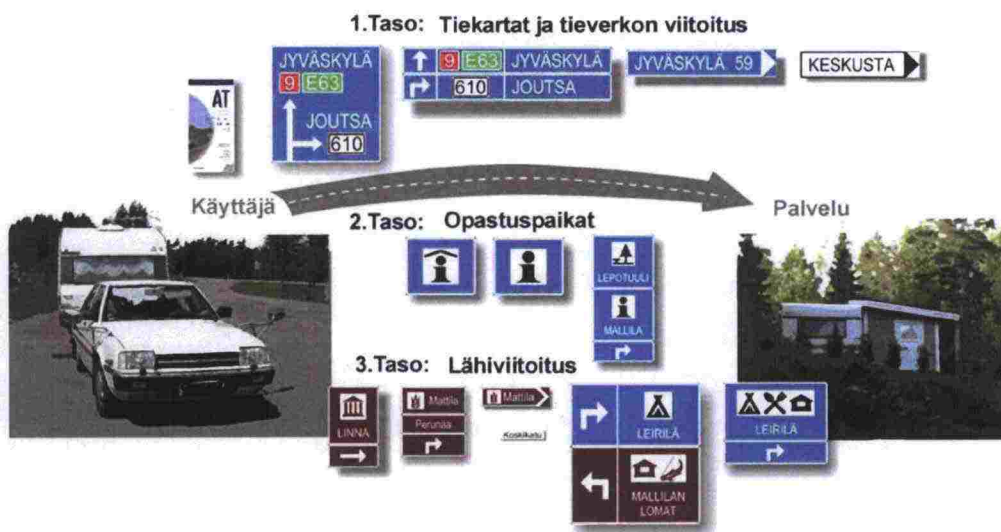
Matkailija löytää tieviitoituksen ja tiekartan avulla kartalla esitettyyn kohteeseen, joka yleensä on paikkakunta tai kylä. Kohteet ovat erisnimiä, joten kielellisiä ongelmia ei pitäisi syntyä. Tiehallinto vastaa tieviitoituksesta.

Toinen taso

Matkailija saa karttakohteeseen saavuttuaan tarkempaa tietoa alueen palveluista tai tavoittelemansa kohteen sijainnista. Tieto löytyy yleensä opastuspaikasta, joka on joko opastuspiste (opastuskartta) tai opastustoimisto. Opastuspaikasta on tarkoitus saada niin tarkkaa informaatiota, että matkailija osaa tavoittelemansa kohteen kohdeopastuksen alkuun. Opastuspaikat ovat yleensä kunnan ylläpitämiä.

Kolmas taso

Matkailija osaa kohteeseensa kohdeopastuksen, osoitejärjestelmän, osoiteviittojen ja tieviittojen avulla. Vuonna 2007 on otettu käyttöön uusia palvelukohteiden tunnuksia. Palvelukohteiden opasteet ovat kohteen toimijan vastuulla.

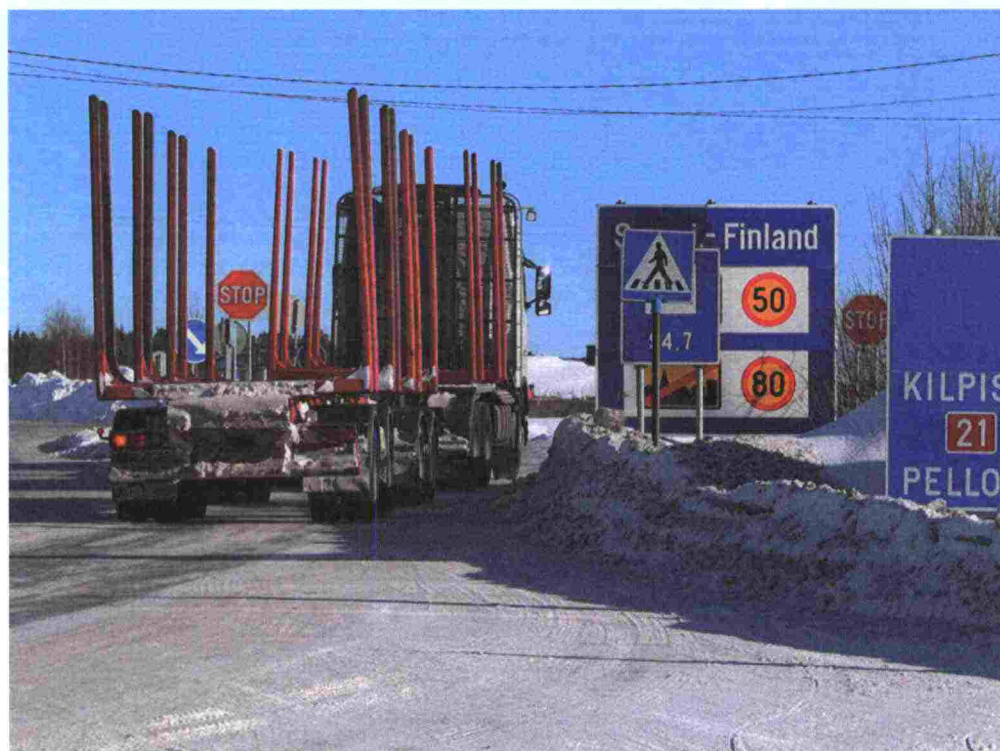
Kuva 1. Opastuksen kolmiportaisuus.

Nykytilanne Lapissa

Ensimmäisellä tasolla ilmenee harvoin ongelmia. Keskustelua herättävät lähinnä kuntien opastusten laajuus, ts. miten etäältä kunta viitoitetaan ja mitkä kunnat ovat ns. kaukoviitoituskohteita. Toinen ajoittainen ongelma on ollut opastuksen jatkuvuus. Kerran aloitettu opastus kohteeseen saattaa katketa, mikä yleensä johtuu viitoituksen keskeneräisestä uusimisesta. Useammin esiintyvä epäjatkuvuus liittyy tienumeroinnin muutoksiin, joiden ajantasaistaminen viittoihin saattaa kestää pitkään.

Toisen tason vakava ongelma on opastuspisteiden (karttojen) epätasainen laatu. Matkailija voi kohdata maakunnan alueella hyvinkin eritasoisia opastuspisteitä. Ongelmia on kartan ajantasaisuudessa, rakenteellisessa kunnossa ja sijainnissa eikä opastuskarttoja välttämättä löydy kaikista kunnista lainkaan. Toisaalta joissakin kunnissa opastuspisteitä on runsaasti, eikä niiden ylläpitoon riitä voimavaroja. Opastuspisteiden hallinnon ja kunnossapidon vastuurajat ovat usein epäselviä.

Viitoituksen osalta on tähän päivään asti edetty ikään kuin kohde kerrallaan esim. opastuslupien myöntämisessä, jolloin alueen kokonaisuus on jäänyt miettimättä. Tästä on koitunut ongelmia mm. tienvarren rajallisen tilan vuoksi, jolloin kaikille halukkaille ei ole enää ollut tilaa myöntää lupaa opasteiden pystytykseen. Tämä ei ole ollut tasapuolista ja yhdenmukaista toimintaa.

Kuva 2. Tieympäristön tilanahtaus on toisinaan ongelmallista liikennemerkkien pystyttämisessä.

Palvelukohteen opastuksen vaikeutena voidaan pitää opastuskohteen laadun määrittämistä ts. täyttääkö kohde opastuksen vaatimat kriteerit. Itse opasteet voivat lisäksi olla huonotasoisia. Usein kohteen toimija lisää luvattomia mainoksia tienvarsiin. Osa mainoksista on taas liikennemerkkimäisiä, kun virallisen opasteen riittävyys ei uskota.

Eräs ongelma on myös palvelutoiminnan lakkaamisen jälkeen, jolloin esim. konkurssipesällä on harvoin intressejä poistaa tarpeettomat opastusmerkit teiden varsilta. Tarpeettomien merkkien poistaminen jää tällöin Tiehallinnon vastuulle (maanteiden varsien osalta) tai kunnan (katujen osalta), mikä tarkoittaa monesti sitä, että aikaero toiminnan lakkaamisen ja merkkien poistamisen välillä on suuri.

Yksi kasvavista ongelmista liittyy navigaattoreiden käyttöön ja sen antamiin ajo-ohjeisiin. Nykyisin käyttäjä voi valita joko nopeimman tai lyhimmän ajoreitin. Lyhimmän reitin käyttö on johtanut usein siihen, että autoilijoita ohjataan sellaisille väylille, joita ei ole tarkoitettu pitkämatkaiseen tai läpiajoliikenteeseen. Tämä heikentää alueiden liikenneturvallisuutta ja antaa epävarman vaikutelman reittiopastuksesta, varsinkaan kun tienpäällä oleva viitoitus ei välttämättä tue oman määränpään saavuttamista.

2.2 Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat

Palvelukohteiden alueellinen opastussuunnitelma käsittää laajan, mutta yhtenäisen alueen kokonaisvaltaisen tarkastelun. Siinä pyritään huomioimaan tienkäyttäjien ja palvelutarjoajien paikalliset tarpeet tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Suunnitelman avulla helpotetaan lupaviranomaisten työtä ja yhtenäistetään lupakäytäntöjä koko Suomessa. Se lisää opastuksen uskottavuutta.

Alueelliset opastussuunnitelmat jaetaan kolmeen tyyppiin suunnittelualueen koon perusteella. Maakunnallinen suunnitelma kattaa koko maakunnan ja siinä luodaan kuva maakunnan palveluista. Maakunnallisella suunnitelmalla varmistetaan suppeampien alueiden suunnitelmien yhdenmukaisuus ja tarkennetaan valtakunnallisia ohjeita paikallisiin olosuhteisiin. Seudullinen suunnitelma käsittää useita kuntia tai pitkän tiejakson. Siinä kartoitetaan kaikki alueen potentiaaliset opastettavat kohteet ja täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita. Seudullisessa suunnitelmassa esitetään konkreettiset opastusmerkkisuunnitelmat pois lukien erikseen tarkasteltavat paikalliset keskittymät, joihin laaditaan omat tarkemmat opastussuunnitelmat. Palvelukohdekeskittymien opastussuunnitelmat laaditaan silloin, kun palveluja on keskittynyt paljon pienelle alueelle, esimerkiksi matkailualueelle. Suunnitelman sisältö on samantyyppinen kuin seudullisessa suunnitelmassa, mutta opastaminen vaatii erityisratkaisuja. Seudullisessa suunnitelmassa luovutaan usein kohdekohtaisesta opastuksesta ja kehitetään opastuspaikkoja tai tieviitoitusta.

Vuonna 2007 otettiin käyttöön uusia palvelukohteiden opastusmerkkejä ja muutettiin joidenkin vanhojen merkkien värejä. Samalla tarkennettiin viitoitusohjeita palvelemaan paremmin muuttuneita olosuhteita. Moni vanha opastusmerkki muuttuu viimeistään siirtymäkauden puitteissa eli vuoden 2013 loppuun mennessä. Tällöin päättyy myös nykyisten opastuslupien voimassaolo.

Muutoksiin varaudutaan laatimalla alueelliset opastussuunnitelmat. Maakunnalliset suunnitelmat laaditaan kaikkien tiepiirien alueille. Tarkemmat suunnitelmat laaditaan tarpeen mukaan. Niiden avulla lupakäsittelijöiden on nopea ja helppo tehdä lupapäätökset varsinkin, kun lupa-asiat on keskitetty valtakunnallisesti Tiehallinnon lupapalveluille Tampereelle.

Lappiin ei ole aikaisemmin laadittu palvelukohteiden maakunnallista opastussuunnitelmaa. Alueellisia suunnitelmia on laadittu Ylläkselle, Sallan kunnan alueelle, Suomulle ja Pyhä-Luoston -alueelle. Tunturi-Lapin alueelle (Levi, Ylläs, Pallas, Olos) on tehty opastussuunnitelman täydentäminen koskien kauko-opasteita.

2.3 Suunnitelmassa esitettävät palvelukohteet

2.3.1 Opastuspaikat

Opastustoimistot

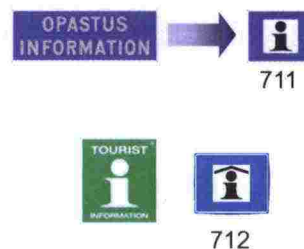
Opastustoimistot ovat ympäri tai osan vuotta auki olevia paikallisia infopisteitä, joissa on henkilökuntaa auttamassa asiakkaita. Lapissa opastustoimistoja on 14, joissa 12:ssa on Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistyksen – SUOMARy:n myöntämä kansainvälinen vihreä-valkoinen i-kilpi. Toimistot ovat pääosin orientoituneet lähialueen palveluihin. Liitteellä 1 on i-kilpikriteeristö.

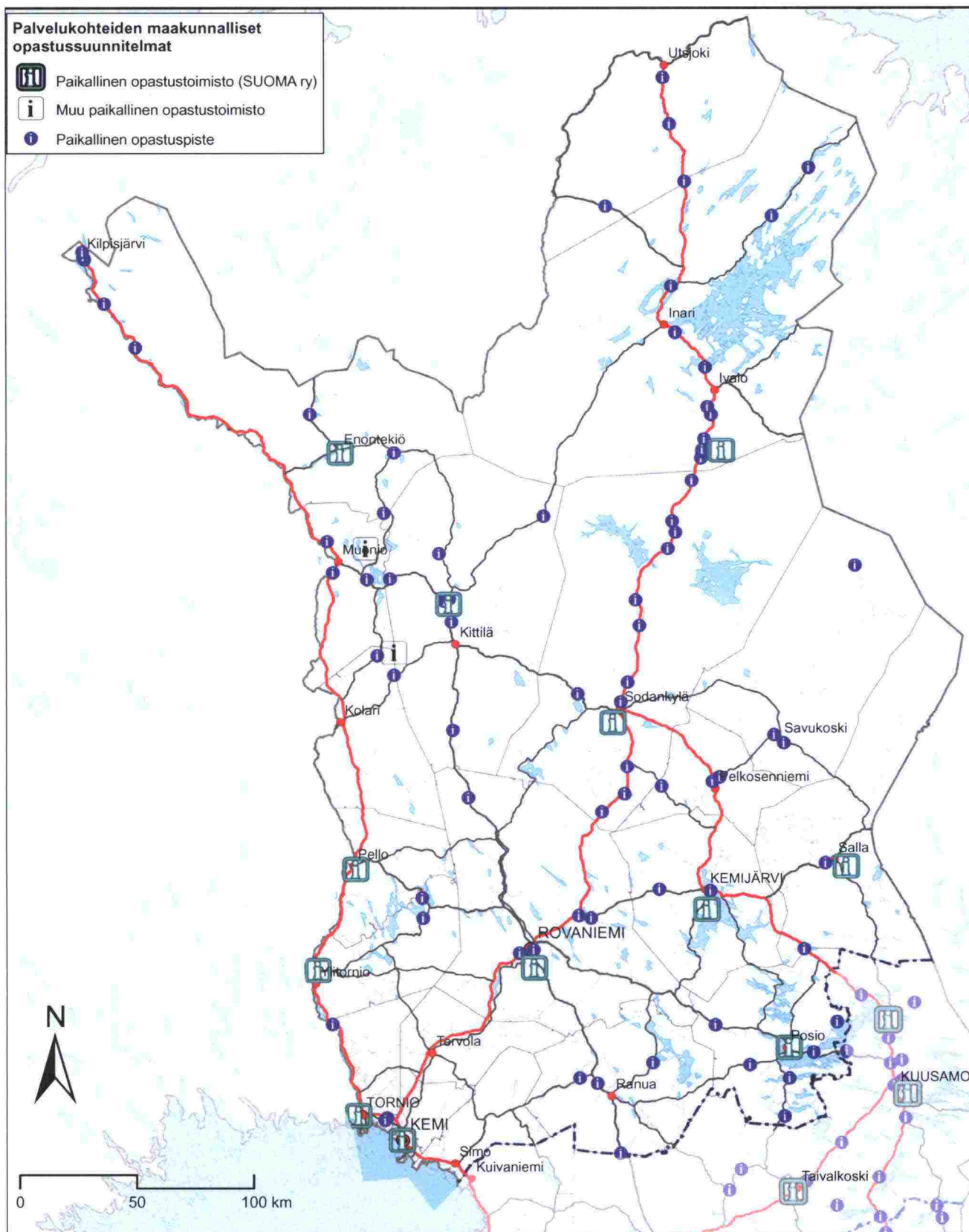
Opastuspisteet

Tähän suunnitelmaan kootut opastuspisteet ovat maanteiden varsilla olevia opastuskarttoja, jotka on sijoitettu yleensä maantien levähdys- tai pysäköintialueelle. Ne ovat paikallisia infokarttoja, eikä pisteessä ole henkilökuntaa. Taajamista ja yksittäisistä matkailukohteista löytyy omia opastuskarttoja, mutta niiden kerääminen tähän suunnitelmaan ei ole tarkoituksenmukaista. Ne voidaan inventoida seudullisiin tai paikallisiin opastussuunnitelmiin.

Maanteillä on "opastus, information" –opastetaulut ennen opastuspistettä. Lapin alueelta löytyy useita opastuspisteitä. Niitä on yleensä kuntarajoilla, taajamien sisään tuloväylillä ja palvelukeskittymien läheisyydessä. Kun määrään lisätään vielä maanteiden "ulkopuolella" olevat opaskartat, karttojen kokonaismäärä on suuri. Vanhat "Opastus, information" kyltit vaihdetaan merkkiin 711, opastuspiste. Merkki 712, opastustoimisto on muuttunut siten, että i:n päälle on tullut hattu. Tämän muutosprosessin aikana on varsin hyvä ajankohta tarkistaa opastuspisteiden tarpeellisuus. Tieliikenneasetuksessa on määrätty, että merkkejä 711 ja 712 koskevat muutokset on tehtävä vuoden 2009 loppuun mennessä.

Tiehallinnon Tieinfo –pisteet poistuvat käytöstä lähivuosina, joten niitä ei ole kartoitettu. Vastaavia infopisteitä voi tulevaisuudessa hallinnoida ja ylläpitää jokin yksityinen taho, jolloin sen sisältöä voisi räätälöidä palvelemaan mm. matkailun tarpeita

Kuva 3. Lapin nykyiset opastuspaikat.

2.3.2 Nähtävyydet

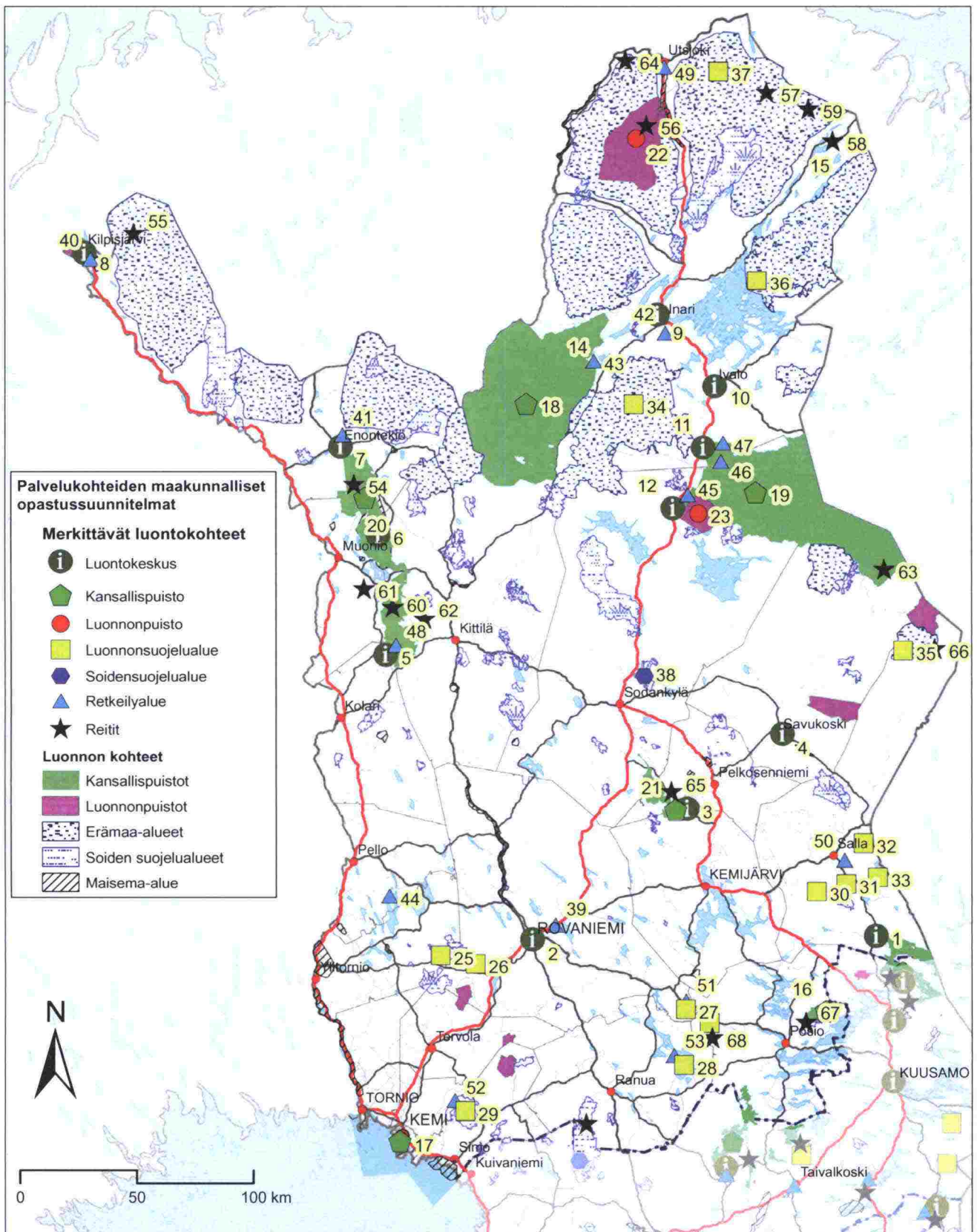
Luontokohteet

Suunnitelmaan on kerätty seuraavat luontokohteet:

- luontokeskukset
- kansallispuistot
- luonnonpuistot
- luonnonsuojelualueet
- luonnonnähtävyydet
- retkeilyalueet
- ulkoilureitit
- valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet
- Lapin erämaa-alueet

Lähteenä ovat olleet Metsähallituksen lausunto, Tiehallinnon paikkatietoaineisto sekä Ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen internet-sivustot. Alla olevassa taulukossa on nimetty matkailun kannalta merkittävimpiä luonnonkohteita.

1	Hautajärvi	Luontokeskus	35	Tuntsan erämaa-alue	Luonnonsuojelualue
2	Etiäinen palvelupiste	Luontokeskus	36	Inarijärvi	Luonnonsuojelualue
3	Pyhätunturi	Luontokeskus	37	Kaldoaivin erämaa-alue	Luonnonsuojelualue
4	Savukosken luontotalo	Luontokeskus	38	Viiankiaapa	Soidensuojelualue
5	Kellokas	Luontokeskus	39	Napapiiri	Retkeilyalue
6	Pallastunturi	Luontokeskus	40	Saana	Retkeilyalue
7	Tunturi-Lappi	Luontokeskus	41	Jyppyrä	Retkeilyalue
8	Kilpisjärven luontotalo	Luontokeskus	42	Inari	Retkeilyalue
9	Siida	Luontokeskus	43	Lemmenjoki	Retkeilyalue
10	Ivalon palvelupiste	Luontokeskus	44	Miekojärvi	Retkeilyalue
11	Kiehininen palvelupiste	Luontokeskus	45	Tankavaara	Retkeilyalue
12	Koilliskaira	Luontokeskus	46	Kiilopää	Retkeilyalue
13	Utsjoki	Luontotupa	47	Saariselkä	Retkeilyalue
14	Lemmenjoki	Luontotupa	48	Ylläs	Retkeilyalue
15	Kolttien perinnetalo	Saamelaisten kulttuuritalo	49	Utsjoen geologinen polku	Retkeilyalue
16	Riisitunturi	Kansallispuisto	50	Sallatunturi	Retkeilyalue
17	Perämeri	Kansallispuisto	51	Auttikongäs	Retkeilyalue
18	Lemmenjoki	Kansallispuisto	52	Martimoaapa	Retkeilyalue
19	Urho Kekkonen	Kansallispuisto	53	Simojärvi	Retkeilyalue
20	Pallas-Yllästunturi	Kansallispuisto	54	Hetta-Pallas	Reitit
21	Pyhä-Luosto	Kansallispuisto	55	Kalottireitti	Reitit
22	Kevo	Luonnonpuisto	56	Kevo	Reitit
23	Sompio	Luonnonpuisto	57	Sevettijärvi-Pulmanki	Reitit
24	Korouoma	Luonnonsuojelualue	58	Saamenpolku	Reitit
25	Palokka	Luonnonsuojelualue	59	Inarinpolku	Reitit
26	Louevaara	Luonnonsuojelualue	60	Ylläs-Pallas	Reitit
27	Auttikongäs	Luonnonsuojelualue	61	Ylläs-Olos	Reitit
28	Simojärvi	Luonnonsuojelualue	62	Ylläs-Levi	Reitit
29	Martimoaapa	Luonnonsuojelualue	63	Nuorti	Reitit
30	Vilmatunturi	Luonnonsuojelualue	64	Utsjoen retkeilyreitti	Reitit
31	Ruuhitunturi	Luonnonsuojelualue	65	Pyhä-Luosto	Reitit
32	Aatsinki	Luonnonsuojelualue	66	Tuntsa	Reitit
33	Onkamo	Luonnonsuojelualue	67	Riisitunturi	Reitit
34	Hammastunturin erämaa-alue	Luonnonsuojelualue	68	Korouoma	Reitit

Kuva 4.

Lapin luontokohteet.

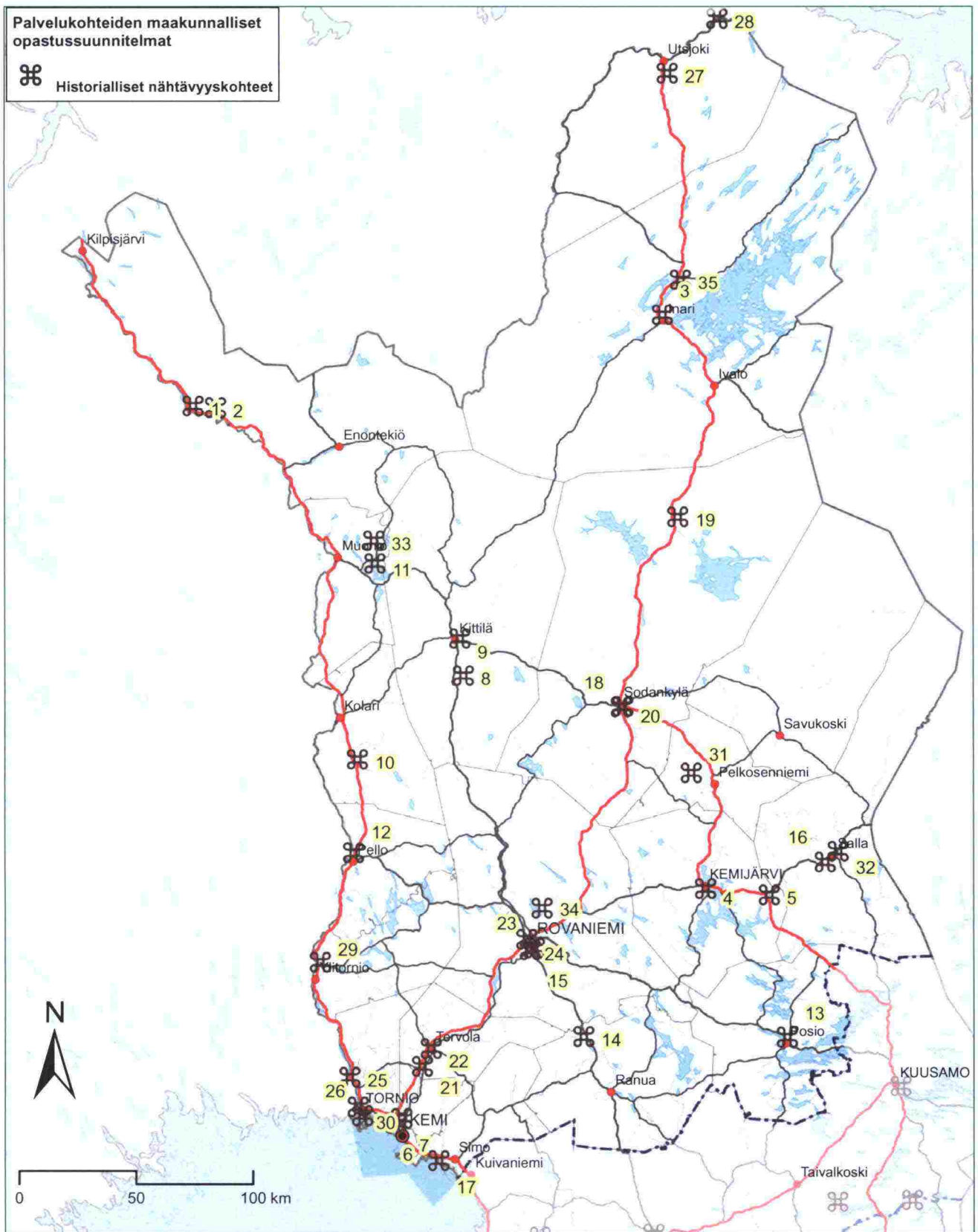
Museot ja historialliset nähtävyydet

Luetteloon ja kartalle on koottu museot ja muut historialliset kohteet Museo-
viraston lausunnon perusteella sekä työryhmässä esitettyjen pohdintojen
perusteella (Suvannonkylä). Aineistoon on lisäksi lisätty Tornionlaakson maa-
kuntamuseo.

1 Järämän linnoitusalue	18 Sodankylän kotiseutumuseo
2 Markkinan kirkkotarha	19 Kultamuseo
3 Siida Saamelaismuseum ja Ylä-Lapin
luontokeskus	20 Sodankylän vanha kirkko
4 Kemijärven kotiseutumuseo	21 Tervolan kotiseutumuseo
5 Joutsijärven bunkkerit	22 Tervolan vanha kirkko
6 Valmarin museo	23 Arktikum
7 Keminmaan vanha kirkko	24 Lapin metsämuseo
8 Särestöniemi-museo	25 Kukkolankoski
9 Kittilän kotiseutumuseo	26 Alatornion kirkko
10 Kolarin kotiseutumuseo	27 Utsjoen kirkkotuvat
11 Jerisjärven Keimiönniemi	28 Ala-Jalven asuinpaikka
12 Eero Mäntyranta -museum	29 Aavasaksan Kruununpuisto
13 Posion kotiseutumuseo	30 Tornionlaakson maakuntamuseo
14 Ylämaan taistelupaikat	31 Suvannonkylä
15 Rovaniemen kotiseutumuseo	32 Sallan kirkko
16 Paikanselän taistelualue	33 Pallastunturin tunturihotelli
17 Simonniemenkylä ja Simonskylä	34 Norvajärven kappeli
	35 Pielpajärven kappeli

Lapissa on lisäksi virallisia museoteitä ja –siltoja:

- Simonkyläntie (v. 1752, välillä Oulu-Tornio)
- Magneettimäki (40-luku, Inari)
- Ala-Jalventie (Utsjoen ja Nuorgamin välillä)
- Saarenputaan silta (teräsbetoninen holvisilta v. 1925, Rovaniemi)
- Ahdaskurun silta (kivinen holvisilta v. 1943, Kilpisjärvi)

Kuva 5.

Lapin historialliset nähtävyydet.

Taiteelliset nähtävyydet

Kuntien internet-sivustojen perusteella on kartoitettu taiteellisesti merkittäviä tai arvokkaita kohteita ja kohdekokonaisuuksia, joita ovat:

- 1 Alariesto-galleria
- 2 Galleria Napa
- 3 Varjo Galleria
- 4 Aineen taidemuseo
- 5 Kemin taidemuseo
- 6 Rovaniemen taidemuseo
- 7 Pentik-mäki

Saamelaisuutta esille tuovat nähtävyydet ja kohteet

Metsähallituksen ja kuntien internet-sivustojen perusteella on kartoitettu saamelaisuutta erityisesti esille tuovia kohteita ja kohdekokonaisuuksia, joita ovat:

- 8 Tunturi-Lapin luonto- ja kulttuurikeskus
- 9 Siida, saamelaismuseum
- 10 Suomujoen kolttakenttä
- 11 Sallivaaran poroerotuspaikka
- 12 Kolttien perinnetalo
- 13 Tankavaara

Lapin läänin taidetoimikunta ja Saamelaiskäräjät eivät ole antaneet lausuntoa kohteistaan, joten esimerkiksi taiteellisesti tai arkkitehtonisesti merkittävät rakennukset tai saamelaisuutta esille tuovat kohteet eivät ole kattavia. Lapin ympäristökeskus on saanut päätökseen vuoden 2007 lopussa Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi –hankkeessa saamelaisen kulttuuriympäristön inventoinnin, jonka aineisto on saatavissa saamelaismuseum Siidasta. Tätä aineistoa tulee käyttää seudullisten palvelukohteiden suunnitelmissa matkailullisesti hyödynnettävien kohteiden kartoituksessa.

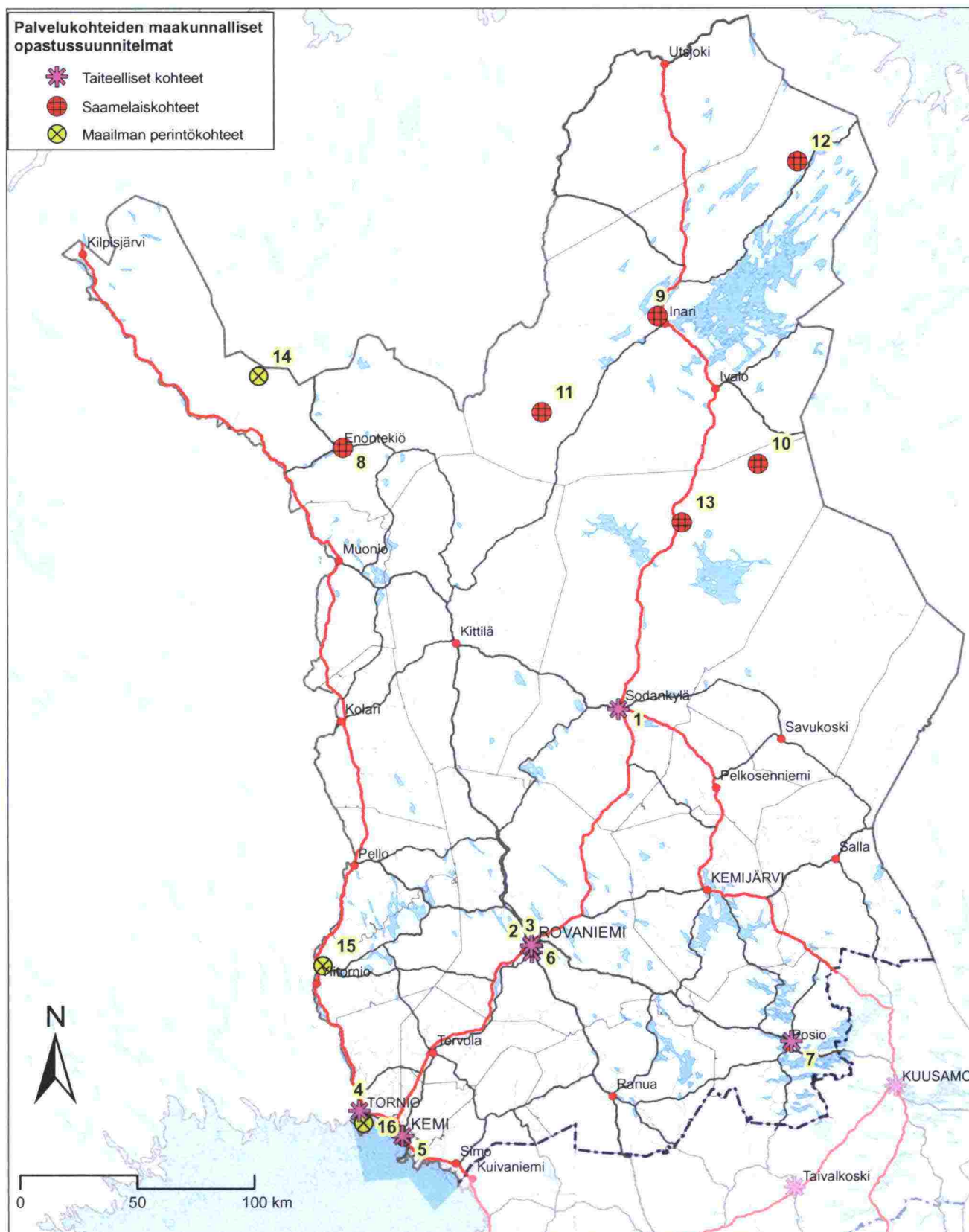
Maailman perintökohteet

Internet-sivustojen perusteella on kartoitettu maailmanperintökohteet, jotka Lapissa ovat Struven ketjun kohteet. Kohteet on katsottu ohjausryhmässä tarpeelliseksi esittää myös kartalla, vaikkei niihin toistaiseksi liity palveluja tai matkailullista toimintaa.

Struven ketju on yhdeksän maan läpi kulkeva kolmiomittausketju välillä Jäämeri–Mustameri. Ketjun tarkoitus oli selvittää maapallon tarkka koko ja muoto. Mittaukset kestivät 40 vuotta ja ne saatiin päätökseen vuonna 1855. Ketjussa on yhteensä 265 pistettä, joista UNESCO:n maailmanperintöluetteloon on suojeltaviksi valittu 34 parhaiten säilynyttä ja kulttuurihistoriallisesti arvokkainta. Lapissa Struven ketjusta on maailmanperintökohteiksi kelpuutettu:

- 14 Stuurahanoaivi (Tarvantovaaran erämaa-alue)
- 15 Avasaksa (Aavasaksa, Ylitorniossa)
- 16 Tornea (Alatornion kirkon kellotorni)

Suomessa Struven ketjun pisteitä on maailmanperintökohteina yhteensä kuusi.

Kuva 6. Lapin taidekohteet.

2.3.1 Majoitus

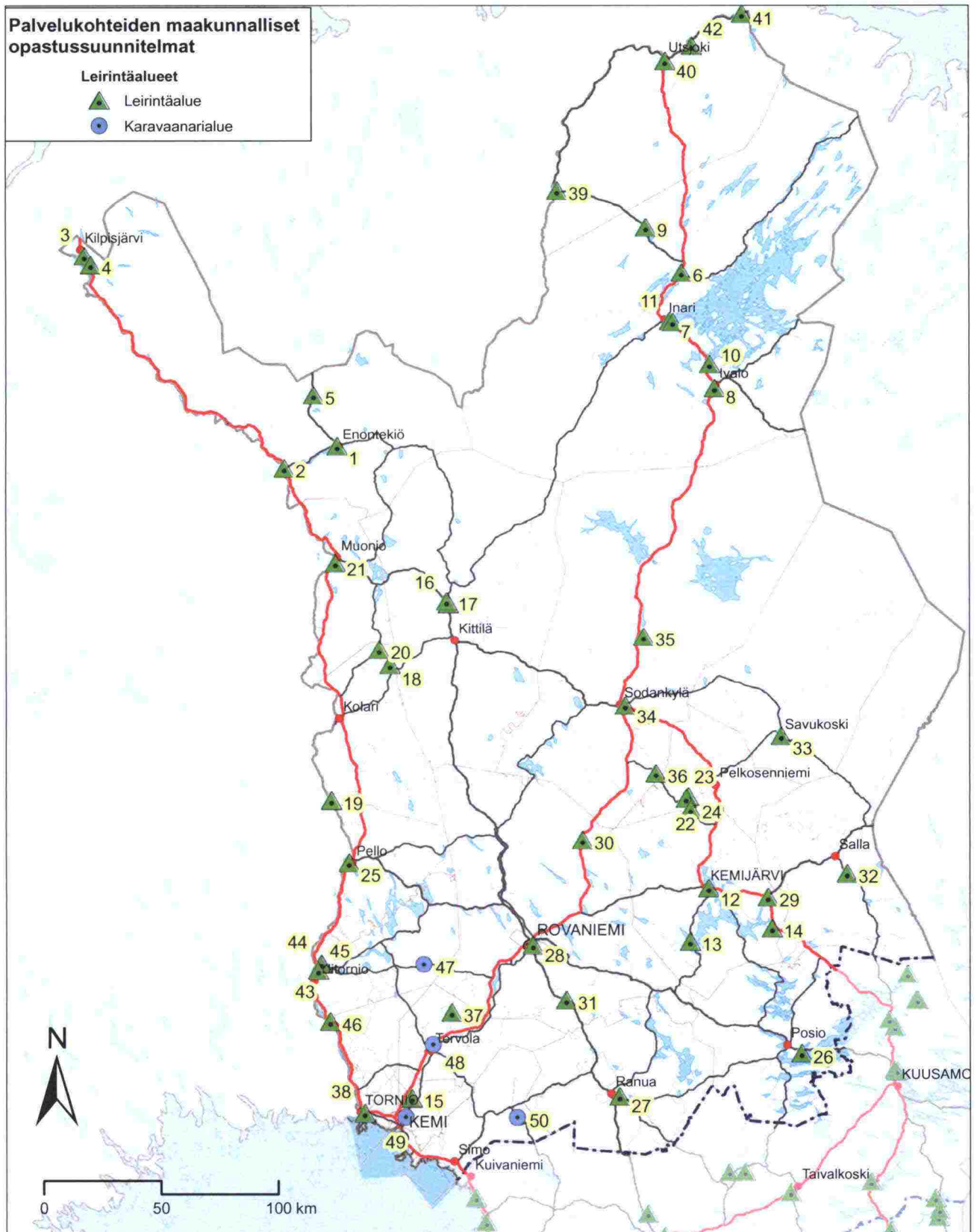
Leirintäalueet

Leirintäalueet on paikannettu kartalle Suomen Leirintäalueyhdistyksen ja SF-Caravan ry:n lausuntojen perusteella. Leirintäalueet ovat laatutasoltaan hyvin erilaisia ja osa on auki vain osan aikaa vuodesta. Osassa leirintäalueista on tähdistöluokitus, mikä on jatkossa edellytys kohteen viitoituskelpoisuudelle Tiehallinnon ohjeistuksen mukaan.

SF-Caravan ry:n leirintäalueet ovat joko suoraan paikallisten karavaanariyhdistysten hoitamia tai yhdistyksillä on alueita hoitavien yrittäjien kanssa käytösopimus. Alueet ovat avoinna ympäri vuoden. Palveluiltaan alueet on suunniteltu pääosin matkailuajoneuvojen (matkailuautojen ja matkailuvaunujen) käyttöä varten. Alueet ovat avoinna kaikille leirintämatkailijoille, myös niille, jotka eivät ole SF-Caravan ry:n jäsenyhdistysten henkilöjäseniä.

1 Hetan lomakylä	26 Lomakeskus Himmerki
2 Jokiharjun leirintä	27 Ranuanjärven leirintäalue
3 Kilpisjärven Retkeilykeskus	28 Ounaskoski Camping * * *
4 Kilpisjärven Lomakeskus	29 Napapiirin Saaritutvat
5 Galdotieva	30 Korvalan Kestikievari
6 Lomakylä Jokitörmä	31 Lamminrannan Leiri- ja Lomakeskus
7 Lomakylä Inari	32 Salla Caravan
8 Näverniemen Lomakylä	33 Savukosken leirintä
9 Muotkan Ruoktu	34 Camping Sodankylä Nilimella * * *
10 Ukonjärven lomakylä	35 Camping Vajusuvanto
11 Uruniemi Camping	36 Luostotunturin Hiihtokeskus
12 Hietaniemi Camping	37 Wild Lapland
13 Matkatupa Camping	38 Camping Tornio * *
14 Hotelli Suomotunturi, matkailuvaunu	39 Tenorinne
15 Törmän leirintäalue * *	40 Camping Lapinkylä
16 Aurinkopaikka	41 Nuorgamin Lomakeskus
17 Levilehto Apartments * *	42 Vetsikon leirinämökit
18 Hiihtokeskus Iso-Ylläs, matk.vaunua	43 Aavaloma
19 Jouttensuvannon Loma /Koivusaajo	44 Aavasaksan Lomakylä
20 Ylläksen Ykkös-Caravan	45 Aavasuvannon Majat
21 Harrinivan Lomakeskus	46 Vuennonkosken leirintäalue
22 Lapin Orava	47 Mellajärvi, SFC
23 Lomakeskus Pyhä Asteli	48 Ryytäseniemi, SFC
24 Pyhän matkailuvaunualue	49 Rantatähti, SFC
25 Camping Pello	50 Hopeaperä, SFC

Leirintäalueelle kuljettaessa esim. matkailuautolla tai matkailuvaunuyhdistelmällä on tärkeää, että jarrutukset ja kääntymiset voidaan ennakoida mahdollisimman hyvin. Leirintäalueet ovat yleensä sivuteiden varsilla, joten reitti pääteiltä tulee voida opastaa mahdollisimman selkeästi. Asianmukaisella opastuksella vaikutetaan myös leirintäalueiden käyttöön. Siten ehkäistään parhaiten myös ns. villiä leirintää, joka erityisesti Pohjois-Suomessa on koettu joiltakin osin ongelmalliseksi.

Kuva 7. Lapin leirintäalueet.

2.3.2 Käyntikohteet

Lapista löytyy useita matkailun kannalta merkittäviä ja tunnettuja käyntikohteita. Kohteet on kartoitettu Lapin matkailustrategian 2007-2010 ja MEK:n kävijämäärätilastojen 2006 perusteella. Lisäksi kohteita on käyty tiiviisti läpi niin ohjausryhmässä kuin sidosryhmien esittelytilaisuudessa.

Matkailukeskukset:

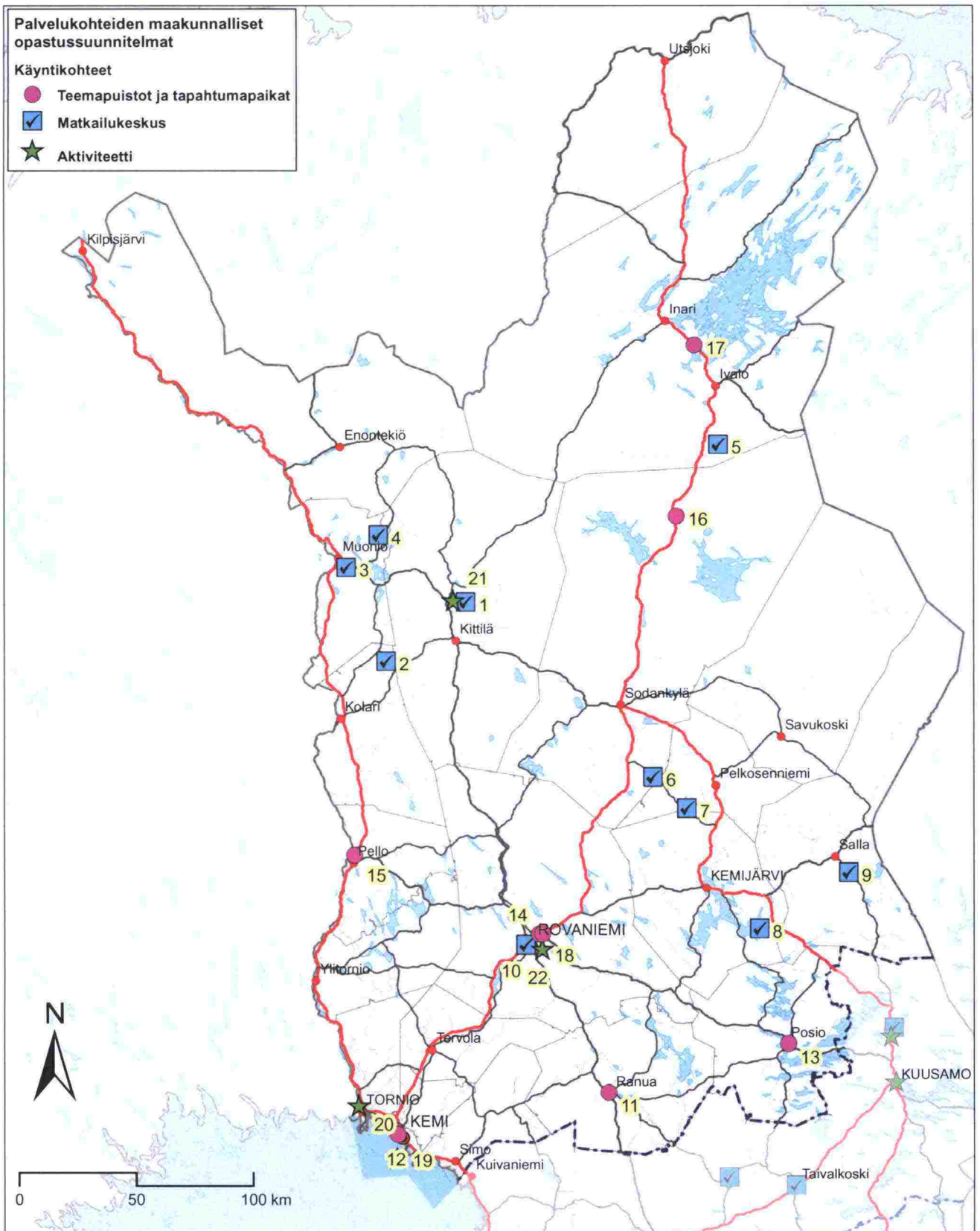
- 1 Levi
- 2 Ylläs
- 3 Olos
- 4 Pallas
- 5 Saariselkä
- 6 Luosto
- 7 Pyhä
- 8 Suomu
- 9 Salla
- 10 Ounasvaara

Teemapuistot ja tapahtumapaikat:

- 11 Ranuan eläinpuisto
- 12 Lumilinna
- 13 Pentik
- 14 Santapark
- 15 Vihreä Pysäkki
- 16 Tankavaaran kultakylä
- 17 Karhupesäkivi
- 18 Joulupukin kammari

Aktiviteetit:

- 19 Jäänmurtaja Sampo
- 20 Meri-Lapin Golf
- 21 Levi Golf
- 22 Arctic Golf

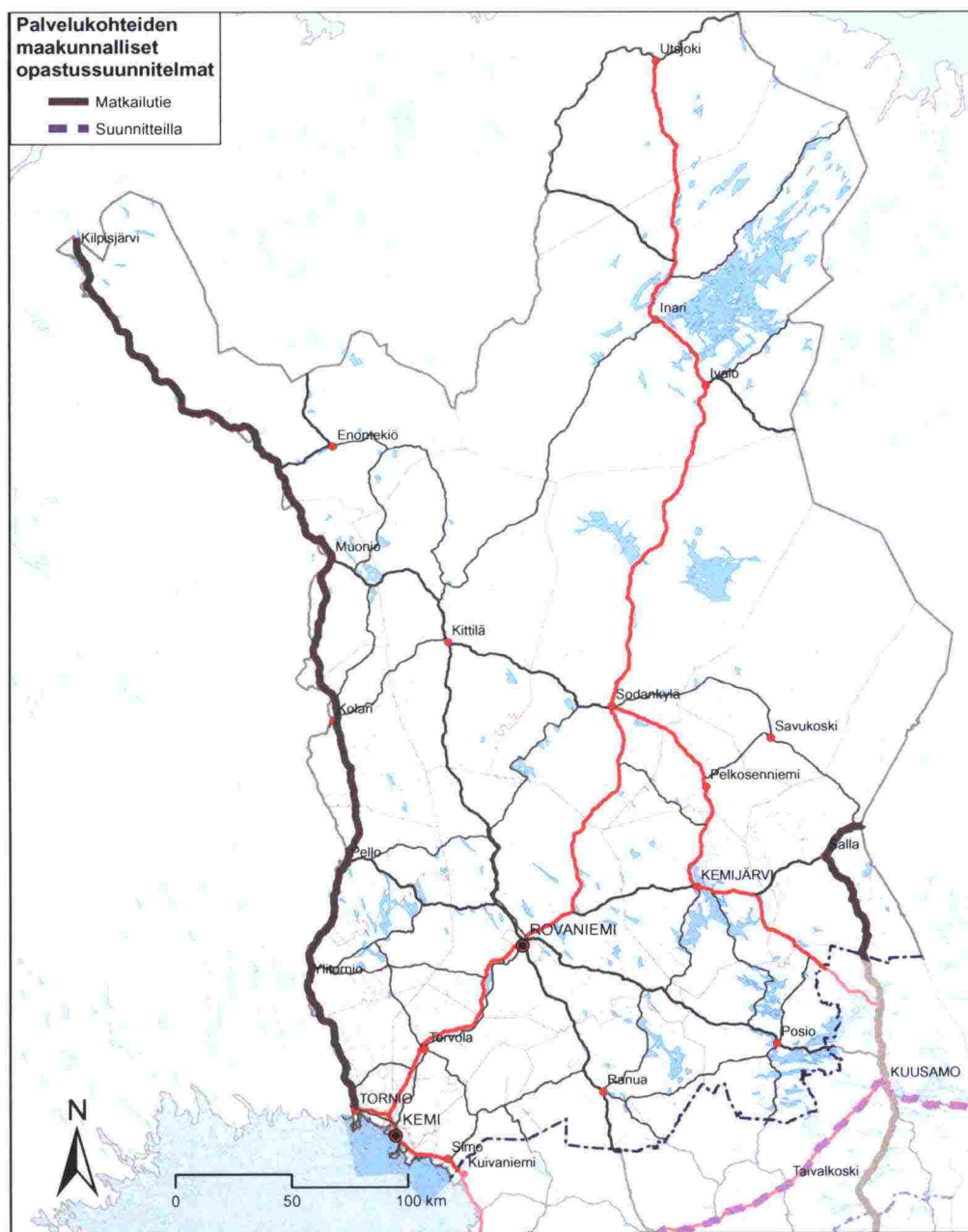

Kuva 8. Lapin käyntikohteet.

2.3.3 Matkailutiet

Matkailutieideologia pitää sisällään ajatuksen, että tie muodostaa rinnakkais- teineen matkailuvyöhykkeen, joka lisää alueen matkailupalvelujen yhteenkuu- luvuuden tunnetta ja mahdollisesti yhteismarkkinointia.

Lapin alueella on varsinaisesti yksi virallinen matkailutie; Revontulentie valta- tiellä 21 Torniossa Kilpisjärven kautta Tromssaan saakka. Toinen matkailutie, Runon ja rajan tie (Via Karelia), on osittain Lapin alueella, ja se kulkee Lapissa seututiellä 950 ja kantatiellä 82 Sallan kunnan alueella.

Kuva 9. Lapin matkailutiet.

3 TAVOITTEET

Lapin palvelukohteiden opastussuunnitelman tavoitteena on olla maakunnan opastuksen strateginen työkalu, joka ensisijaisesti palvelee viranomaisia ja asiantuntijoita opastuspäätöksissä ja opastuksen kehittämisessä. Sen avulla pyritään kokonaisvaltaiseen ja tasapuoliseen opastusnäkemykseen, joka kuitenkin mahdollistaa paikalliset ja joustavat opastusratkaisut. Lapin näkökulma opastukseen tuodaan esiin.

Palvelukohteiden nykytilakartoituksen perusteella luodaan käsitys maakunnan palvelutarjonnasta ja sen sijoittumisesta. Suunnitelmassa on tarkoitus luoda suuntaviivoja siitä, millaisia ja millä tavoin kohteita tulevaisuudessa opastetaan niin valtakunnallisia ohjeita kuin paikallisia tavoitteita ja tarpeita noudattaen.

Suunnitelmassa määritetään maakunnan opastusstrategia. Tärkeimpiä tehtäviä on opastuksen yhteistyön lisääminen maakuntatasolla, mikä antaa edellytyksiä tasapuoliselle, yhtenäiselle ja ajantasaiselle opastukselle. Maakunnallisen yhteistyön avulla keskustelu niin laajemmalla valtakunnan kuin suppeammalla paikallisella tasolla on hallitumpaa. Tiedonsiirto varmistuu.

Opastussuunnitelma on lähtökohtana tarkempien seudullisten ja paikallisten suunnitelmien laatimiselle. Seudulliset suunnitelmat laaditaan, jotta tielläliikkuja voi olla varma opastuksen oikeellisuudesta ja opasteissa luvatuista palveluiden laadusta. Alueet valitaan siten, että alue on palvelutarjonnaltaan, maantieteellisesti tai tielläliikkujien perusteella mahdollisimman homogeeninen. Paikallisten suunnitelmien kohdealueet ovat tiheimpiä palvelukeskittymiä, joissa usein tarvitaan opastuksen erikoisratkaisuja. Tässä suunnitelmassa määritetään vastuutahot ja alustavat aikataulut tarkempien suunnitelmien laatimiseksi.

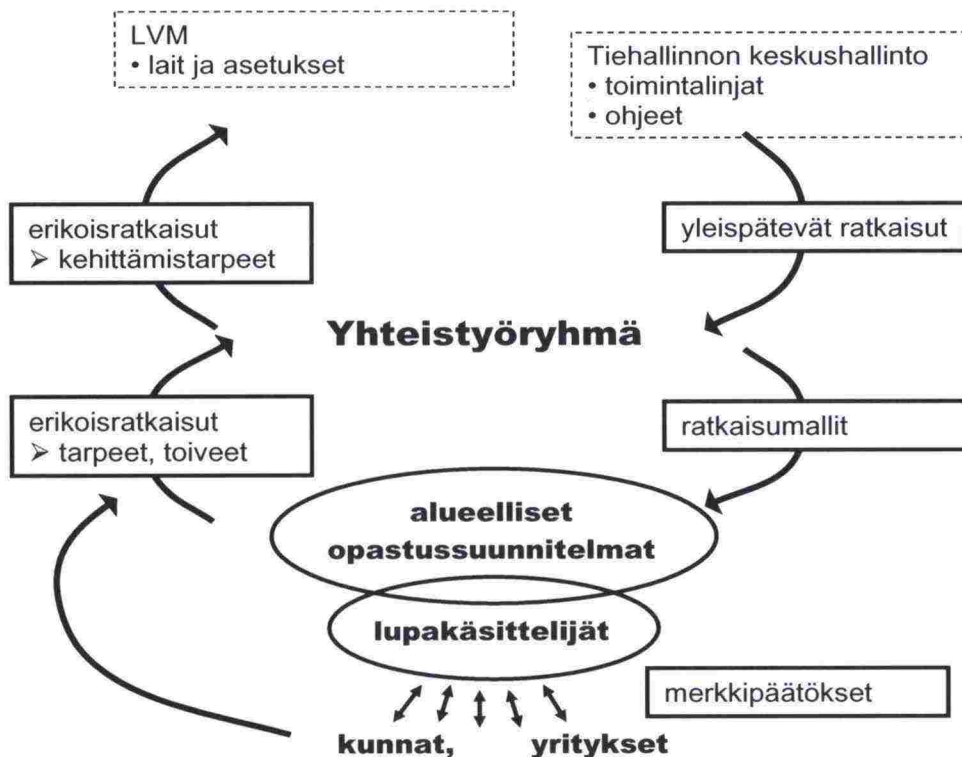
Lapissa tienvarsilla on runsaasti opastuskarttoja, joiden taso vaihtelee. Maakunnallinen suunnitelma antaa suuntaviivat opastuspaikkojen kehittämiselle ja niiden ylläpitämiselle.

Tiehallinnon opastuslupapäätökset on keskitetty Tampereelle. Opastussuunnitelma toimii ohjeena lupapäätösten tekemiselle.

4 OPASTUKSEN KEHITTÄMINEN

4.1 Opastuksen maakunnallinen yhteistyö

Maakunnallisen opastusyhteistyön kehittämiseksi kootaan opastuksen yhteistyöryhmä. Siinä voi toimia jo olemassa oleva tiepiirin matkailuyhteistyön ohjausryhmä, joka voi ottaa opastusasiat kokousteemaksi kerran vuodessa. Tarvittaessa kokouksiin kutsutaan sidosryhmien edustajia esimerkiksi lausunnonantajatahoista tai tienkäyttäjäryhmistä, kuten Rahtareista tai Autoliitosta. Opastuksen yhteistyöryhmän kokoonkutsujana toimii Lapin tiepiiri.

Kuva 10. Opastuksen yhteistyöryhmän toimintaympäristö.

Opastuksen yhteistyöryhmä tehtäviä ovat:

- lisätä yhteistyötä maakunnan alueella opastuksen parissa toimivien kesken
- toimia lausunnonantaja / yhteistyötahona maakuntakaavan laadinnassa läpikäytäviin maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittäviin virkistys-, matkailu-, luonto- ja kulttuurikohteisiin
- toimia yhteisenä keskusteluryhmänä valtakunnallisten ja paikallistasojen välillä
- seurata maakunnallisen opastusstrategian toteutumista
- valmistella opastusstrategian uusimista
- valvoa seudullisten ja paikallisten opastussuunnitelmien laatimisesta ja ajantasalla pitämisestä
- antaa suosituksia erityiskysymyksissä, joita lupakäsittelijä ei pysty ratkaisemaan ohjeiden ja opastussuunnitelmien avulla
- informoida matkailutoimikunnalle opastusstrategian toteutumisesta sekä alueellisten ja paikallisten opastussuunnitelmien suunnittelutilanteesta

4.1 Seudulliset ja paikalliset suunnittelualueet

Seudullisten opastussuunnitelmien aluejako on tehty periaatteella, jossa alueita yhdistää tietty samankaltaisuus matkailun kannalta. Seudulliset suunnitelmat ovat tarpeellisia, sillä niiden avulla voidaan varmistaa eri palveluntarjoajien tasapuolinen kohtelu viitoituslupaprosessissa. Nykyiset voimassa olevat viitoitusluvut raukeavat viimeistään vuonna 2013, jonka jälkeen noudatetaan seudullisen suunnitelman mukaista viitoitusratkaisua. Seudullisessa opastussuunnitelmassa kartoitetaan kaikki potentiaaliset viitoitettavat palvelukohteet, inventoidaan viitoituksen nykytilanne sekä täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin paremmin soveltuvaksi. Seudulliset opastussuunnitelmat palvelevat lupakäsittelijöitä ohjaavana dokumenttina.

Lappi jaetaan neljään seudulliseen suunnitelma-alueeseen, jotka ovat Etelä-Lappi, Itä-Lappi, Tunturi-Lappi ja Pohjois-Lappi. Itä-Lapin seudullinen suunnittelualue ulottuu periaatteessa yli maakuntarajan Koillismaalle Ruka-Kuusamo-Taivalkoski-Syöte-Pudasjärvi –akselille, jolloin se muodostaa yhdessä niin sanotun matkailukeskusten seudullisen alueen. Aluetta yhdistää lisäksi nauhamainen valtatieverkosto (valtatiet 5 ja 20). Suunnittelu tehdään kuitenkin maakuntarajoja noudattaen, mutta yhteistyössä Oulun tiepiirin ja Koillismaan kanssa.

Seudullisille alueille laaditaan opastussuunnitelmat samalla tarkkuudella kuin paikalliset suunnitelmat eli kyseessä on molemmissa tapauksissa konkreettinen liikennemerkkisuunnitelma. Seudullisissa suunnitelmissa ei kuitenkaan suunnitella paikallisten suunnittelualueiden sisäpuolelle jääviä yksittäiskohteita. Paikalliset kohteet osoitetaan seudullisessa suunnitelmassa yhdellä nimellä, jota käytetään viitoitettaessa ko. matkailualueella tai kohdetta kauempaa. Lisäksi esitetään, että keskeisiä matkailua palvelevia vilkkaita päätiejaksoja (valtatiet 4, 5, 21 ja 29 sekä kantatiet 78, 79, 81 ja 82) käsitellään seudullisissa suunnitelmissa yhtenäisinä suunnittelualueina samoin kuin matkailuteitä. Seudullisten suunnitelmien laatimisesta vastaa Tiehallinto yhdessä alueellisten sidosryhmien kanssa.

Kielellisiin kysymyksiin liikennemerkeissä on annettu tarkat ohjeistukset kielilaisissa, joten poikkeukselliseen toimintaan ei ole mahdollisuuksia. Erityisistä syistä opastusmerkissä voidaan käyttää suomen ja ruotsin kielen *lisäksi* muutakin kieltä. Saamelaiden kotiseutualueella olevassa opastusmerkissä käytetään suomen kielen lisäksi saamen kieltä. Käytettävä kieliasu määräytyy sen mukaan, mitä kieltä ko. alueella vallitsevasti käytetään. Nimistö tarkistetaan kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta. Alueen opaskartat ja selitteet voidaan tehdä vapaasti valittavalla kielellä – siihen ei Suomen laissa ole rajoituksia.

Paikallinen opastussuunnitelma tulee tarpeelliseksi, kun palveluja on keskittynyt paljon samalle maantieteellisesti pienelle alueelle. Paikallisessa suunnitelmassa palvelujen suuren määrän vuoksi voi olla tarpeen tehdä kohdekohdainten viitoitusratkaisujen sijaan vaihtoehtoisia ratkaisuja kuten opastuspaikkajärjestelmän kehittämistä (selkeät opaskartat ja liittymiin tiennimikilvet).

Lapin matkailustrategian 2007-2010 mukaan matkailualueet on jaettu vahvoihin, keskivahvoihin, kehittyviin ja muihin alueisiin. Paikallinen suunnitelma esitetään laadittavaksi seuraaviin kohteisiin (suluissa matkailustrategian mukainen luokitus):

- Ylläs (vahva)
- Levi (vahva)
- Saariselkä (vahva)
- Olos-Pallas (vahva)
- Pyhä-Luosto (keskivahva)
- Salla (keskivahva)
- Suomu (kehittyvä)

Nämä alueet ovat maantieteellisesti rajatulla alueella ja osaan on jo aiemmin laadittu vastaava suunnitelma. Matkailustrategiassa mainitut Meri-Lapin ja Enontekiö-Kilpisjärven alueet ovat laajempia kokonaisuuksia, jotka käsitellään seudullisissa suunnitelmissa.

Paikallisten suunnitelmien laatimisten vetovastuu on kunnalla. Tiepiiri osallistuu suunnitelman laatimiseen osarahoittajana, asiantuntijana ja lupaviranomaisena.

Kuva 11.

Pohjois-Suomen seudulliset ja paikalliset suunnittelualueet.

4.1 Opastuspaikat

Opastuspaikkojen kehittäminen jakautuu jatkossa kolmeen tasoon: paikalliset opastustoimistot, paikalliset opastuspisteet ja maakunnalliset opastuspisteet.

Paikalliset opastustoimistot

Henkilökohtaista palvelua tarjoavat opastustoimistot sijoittuvat vilkkaimpiin matkailukohteisiin ja osa niistä toimii SUOMA ry:n kriteerien mukaisesti. Toimistot keskittyvät yleensä lähialueensa paikalliseen opastukseen, mutta jatkossa niistä olisi hyvä löytyä tietoa koko maakunnan alueen palveluista. Lapissa sijaitsee nykyään 12 SUOMA ry:n kriteerien mukaista opastustoimistoa (suluissa tähdistöluokitus):

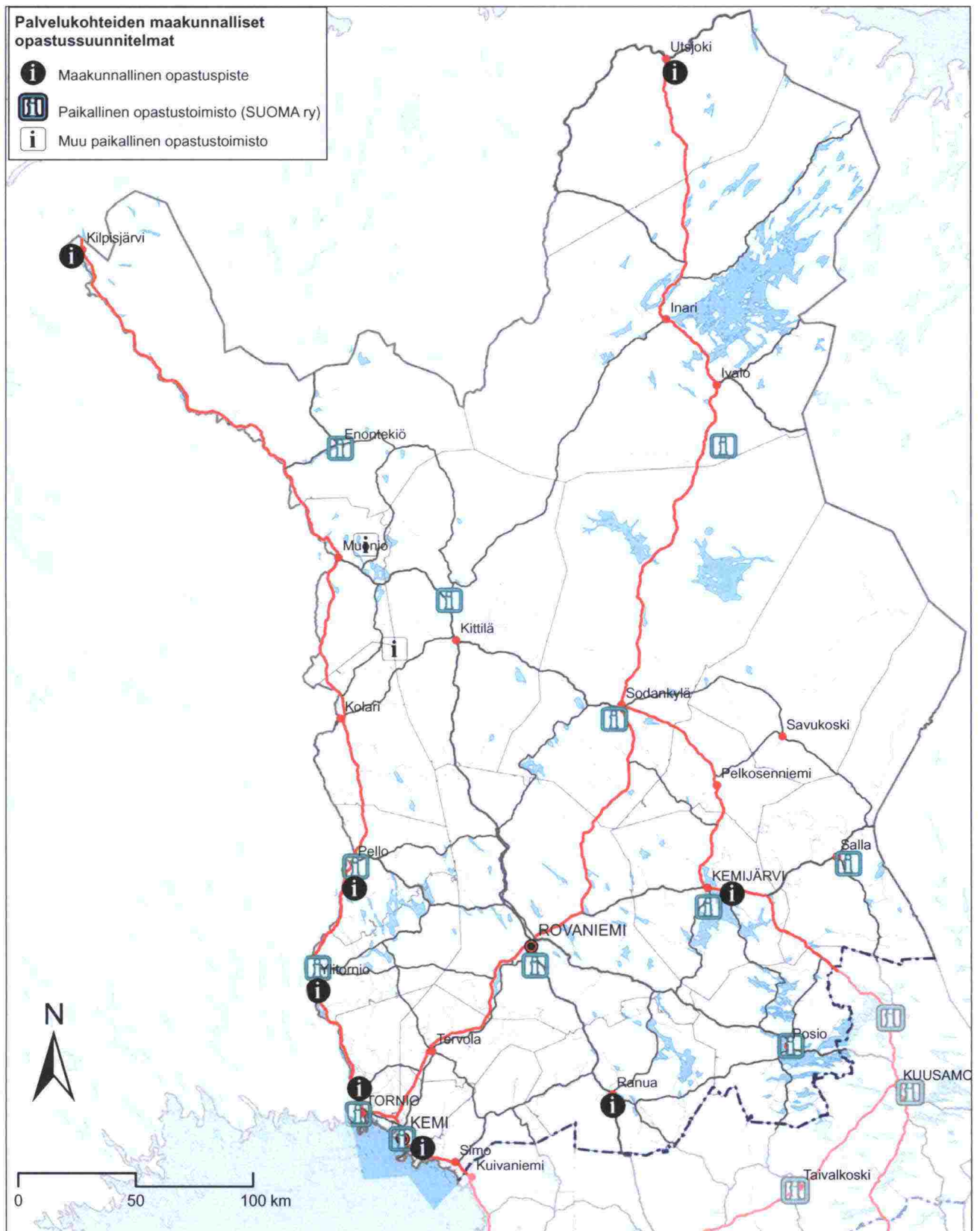
- Rovaniemen matkailuneuvonta (***)
- Kemin Matkailu (****)
- Levin matkailuneuvonta (*****)
- Tornio-Haparanda Matkailutoimisto (***)
- Pellon Matkailuinfo (**)
- Ylitornio-Övertorneå Matkailu (**)
- Kemijärven matkailuinfo (*)
- Posion Matkailuneuvonta, Pentik-mäki (**)
- Saariselän infopiste (***)
- Sallan matkailuneuvonta (**)
- Tunturilapin luonto- ja kulttuurikeskus (**)
- Sodankylän matkailuneuvonta (**)

Eräs huomio on se, että vilkkaissa matkailukunnissa Kolarissa ja Muoniossa ei ole SUOMA ry:n kriteerien mukaisia opastustoimistoja. Kolarin matkailuneuvonta on siirtymässä Ylläkselle luontokeskus Kellokkaaseen. Muoniossa toimii kunnan matkailuneuvonta Pallaksella. Näille alueille lienee syytä harkita kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen kriteeristön täyttävän toimiston perustamista.

Maakunnalliset opastuspisteet

Opastuspisteiden kehittämiseksi esitetään uusien korkeampitasoisten maakunnallisten opastuspisteiden toteuttamista. Niissä henkilökohtaista palvelua opastustoimiston tapaan ei ole, vaan opastus perustuu mukaan otettaviin esitteisiin, karttoihin ja mahdolliseen internet-yhteyteen. Pisteissä tietoa on koko maakunnan alueen keskeisimmistä palveluista ja tärkeimmistä matkailukohteista. Valtakunnan rajan läheisyydessä yleispiirteistä tietoa tulee olla koko Suomesta. Kansainvälisen matkailun lisääntymisen takia on tärkeää, että opastuskielinä ovat suomen ja saamen lisäksi esimerkiksi ruotsi, englanti ja venäjä.

Lapissa valtakunnalliset opastuspisteet voivat olla esim. Tornion, Kilpisjärven ja Utsjoen rajanylityspaikoilla. Muut maakunnalliset opastuspisteet esitetään sijoitettavaksi maakunnan rajoille liikenteellisesti vilkkaisiin ja helposti saavutettaviin paikkoihin. Tällaisia ovat liikenneasemat, jotka ovat auki vuorokauden ympäri. Niissä opastuspaikka on valvottavissa ja yleensä rakennettavissa sisätiloihin, mikä edesauttaa opastuspaikan siisteyttä, viihtyvyyttä, turvallisuutta ja lisää näin ollen sen käyttöä.

Kuva 12.

Lapin opastustoimistot ja alustavat maakunnallisten opastuspisteiden sijainnit.

Maakunnalliset opastuspisteet pyritään merkitsemään valtakunnallisiin, jopa Pohjoismaisiin ja Venäjän luoteisosat kattaviin tiekarttoihin. Tievarsilla opastuspisteet opastetaan liikennemerkkein.

Tiehallinto tai kunnat eivät lähde kilpailemaan maakunnallisilla opastuspisteillä yrittäjien kanssa, vaan ne rakennetaan yhteistyössä synergiaetujen saavuttamiseksi. Liikenneasemat tai vastaavat palvelualuekokonaisuudet vetävät tielläliikkuja puoleensa, joten on järkevää sijoittaa maakunnalliset opastuspisteet valmiiden ja vilkkaiden liikennevirtojen ääreen. Toisaalta opastuspaikka tuo jonkin verran lisäasiakkaita.

Maakunnallisten opastuspisteiden ylläpidosta vastaavat alueen yrittäjät mieluiten matkailu- tai yrittäjäyhdistysten kautta, jotta aineisto ja jaettava tieto ovat mahdollisimman tasapuolista ja kattavaa. Kunta voi olla mukana pisteiden tietoisuuden lisäämisessä, esimerkiksi matkailumainonnassaan, kaavoituksessa ja pisteen perustamisen aikana neuvotteluosapuolena. Tiehallinnon rooli on olla opastuksen lupaviranomainen. Tiepiiri vastaa maanteiden varsille sijoitettavista opastusmerkeistä.

Paikalliset opastuspisteet

Paikallisia opastuspisteitä eli käytännössä opastuskarttoja on runsaasti Lapin tienvarsilla. Niitä on sijoitettu perinteisesti kuntarajoille ja kuntakeskuksiin. Koska niiden ylläpito on usein vaivalloista, eikä niiden antamaan informaation voi luottaa, opastuspisteitä keskitetään ja karsitaan. Opastuspisteiden tarkempi sijoittaminen ratkaistaan alueellisissa ja paikallisissa opastussuunnitelmissa.

Pääperiaatteet opastuspisteiden sijoittamiseksi ovat:

- pinta-alaltaan pienet tai keskiuuret kunnat: keskustaajamiin, mielellään liikenteeseen liittyvän palvelukohteen yhteyteen, esimerkiksi huoltoasemalle
- laajoissa kunnissa ja pienemmissäkin kunnissa, mikäli kunnassa on runsaasti palvelukohteita ympäri maaseutua, opastuspisteet keskustaajaman lisäksi kuntarajoille
- vilkkaissa palvelukeskitymissä omat opastuspisteet
- vilkkaitten liikennesolmujen yhteyteen, missä yleensä on muitakin palveluja

Opastuspisteisiin opastetaan i-opastusmerkeillä kaikista vilkkaimmista suunnista.

Opastuskarttojen tulee palvella kaikkia tielläliikkuja. Karttasymboleissa tulisi pyrkiä maakunnan, ja mielellään jopa valtakunnan tasolla yhteiseen symboliikkaan, jotta kartat olisivat helposti ymmärrettäviä. Ulkomaalaisten matkailijamäärien kasvu lisää painetta käyttää kansainvälisiä merkintöjä. Eri kielten käyttö on suotavaa, kielivalinnat tehdään seudullisen tai paikallisen suunnittelun yhteydessä paikallisen tarpeen mukaan.

Karttaan tulee merkitä kaikki yleisimmät palvelut, kuten opastustoimistot, ensi-apu, sairaalat, virastot, poliisi, majoitusliikkeet, huoltoasemat, liikenneterminaalit yms. Lisäksi merkitään ainakin tärkeimmät katujen ja teiden nimet.

Mikäli kunnan alueella on selkeitä yritys- tai palvelualueita, merkitään ne kunnalliseen opastuskarttaan alueena. Kyseisellä alueella on oma tarkempi karttansa, jossa yritykset ja palvelut on yksilöity. Yksittäisten yritysten ja palvelukohteiden merkitseminen kuntakarttaan on suotavaa, kunhan se ei häiritse kartan luettavuutta. Kartta on laadittava helposti päivitettäväksi, esimerkiksi lamelloidun luettelon avulla.

Kuntakohtaisten opastuskarttojen ylläpidon vastuu on kunnalla. Mukana voi olla paikallinen yrittäjä- tai matkailuyhdistys. Mikäli kartta sijoittuu maantien levähdys- tai pysäköintialueelle, vastaa Tiehallinto alueen kunnossapidosta ja opastuspisteen opastusmerkeistä. Palvelukeskittymissä (ml. matkailukeskukset) opastuspisteen ylläpitovastuu on pääsääntöisesti alueen yrittäjillä.

4.1 Navigaattorit

Autoilijoiden keskuudessa voimakkaasti yleistyneet navigaattorit ovat olleet hyvä avaus tielläliikkujan suunnistamisen apuvälineenä. Tielläliikkuja voi halutessaan valita joko nopeimman tai lyhimmän reitin. Navigaattoreiden antamissa ajo-ohjeissa on kuitenkin puutteita, sillä ne eivät ota huomioon tienpäällä olevaa viitoitusta tai liikennetilannetta. Navigaattorin antaman nopeimman reittivaihtoehdon tulisi tukea tienpäällä olevaa viitoitusta, jolloin matkailija ei joudu ristiriitaisten valintojen eteen.

Opastuspaikat (paikallinen kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen omaava opastustoimisto, muut opastustoimistot, paikallinen opastuspiste ja maakunnallinen opastuspiste) tulisi oletusarvoisena sisältyä tai olla helposti ladattavissa matkailijan peruspakettina navigaattoriin.

5 LAPIN OPASTUSSTRATEGIA

Maakunnan opastusstrategiassa määritellään ne opastuksen ydinasiat, joihin tämän suunnitelman perusteella on päädytty ja joihin jatkossa keskitytään maakuntatasolla. Strategian taustalla on valtakunnallisesti yhtenäinen opastusvisio, jonka mukaan palvelut on opastettu johdonmukaisesti, tasapuolisesti ja valtakunnallisesti yhdenmukaisesti unohtamatta alueen erikoiskohteita ja -piirteitä. Lisävivahteita on poimittu mm. Lapin matkailustrategiasta 2007-2010, jonka mukaan maakunnan matkailukeskuksien veturiasemaa on korostettava ja profiloitumista tuettava. Matkailustrategian mukainen saavutettavuuden parantamistavoite sisältyy sellaisenaan hyvin valtakunnallisesti yhtenäiseen opastusvisioon. Viitoituksen ja palvelukohteiden opastuksen on oltava sen tasoista, ettei kohteen löytämiseen tarvitse varata kohtuuttoman paljon aikaa.

Opastusstrategian pääkohtia ovat:

1. yhteistyön kehittäminen maakuntatasolla
2. seudullisten ja paikallisten opastussuunnitelmien laatiminen sekä niiden toteuttaminen ja ajantasalla pitäminen
3. opastuspaikkojen kehittäminen

Opastusyhteistyö

Maakunnallisen opastusyhteistyön kehittämiseksi kootaan opastuksen yhteistyöryhmä, jona toimii tiepiirin matkailuyhteistyön ohjausryhmä. Se voi ottaa opastusasiat kokousteemaksi kerran vuodessa, ensimmäisen kerran vuoden 2008 aikana. Yhteistyön merkitys korostuu myös seudullisten ja paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Tarkemmat opastussuunnitelmat

Tässä maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa on esitetty seudullisten ja paikallisten opastussuunnitelmien suunnittelualueet ja suunnitelmien laatimisen kiireellisyys. Lappi on jaettu neljään seudulliseen alueeseen pois lukien paikalliset suunnittelukohteet. Seudullisten suunnitelmien laatiminen aloitetaan Tunturi-Lapin alueesta vuonna 2008. Seuraavana alueena voi olla Itä-Lapin alue, joka aikataulutetaan yhteistyössä Oulun tiepiirin (Koillismaan alue) kanssa. Paikalliset suunnitelmat laaditaan vilkkaimpiin matkailukeskuksiin. Kiireellisimpiä kohteita ovat Levin, Ylläksen, Pyhä-Luoston ja Saariselän alueet, joiden suunnitelmat laaditaan välittömästi seudullisten suunnitelmien jälkeen tai niiden aikana.

Suunnitelmien laatimisessa yhteistyö paikallisten tahojen kanssa on tärkeää. Suunnitelma-asiakirjojen ajan tasalla pitämisessä on tärkeä rooli opastuksen yhteistyöryhmällä ja Lapin tiepiirillä, mutta suunnitelman käytäntöön laittamisessa vastuu on paikallisilla toimijoilla.

Opastuspaikat

Opastuspaikkojen kehittäminen jakautuu kolmeen tasoon: paikalliset opastustoimistot sekä paikalliset ja maakunnalliset opastuspisteet. Opastustoimistot sijoittuvat vilkkaimpiin matkailukohteisiin ja ne toimivat SUOMA ry:n kriteerien mukaisesti. Matkailukeskusten opastustoimistojen saaminen mukaan SUOMA ry:n listoille edesauttaa toimistojen näkymistä mm. valtakunnallisissa opastuskartoissa.

Opastuspisteiden kehittämiseksi esitetään korkeampitasoisten maakunnallisten opastuspisteiden toteuttamista. Maakunnallisessa opastuspisteessä tulisi olla selkeästi ja kattavasti esillä maakunnan keskeisimmät matkailukohteet esim. teemoittain (mm. matkailukeskukset, historialliset kohteet tai luonnonkohteet). Tämä korostaisi osaltaan maakunnan matkailukeskusten keskeistä roolia. Perinteisiä opastuspisteitä eli käytännössä opastuskarttoja karsitaan ja jäljelle jääviä keskitetään kuntakeskuksiin ja vilkkaiden pääteiden risteyskohtiin. Opastuspaikkojen tarkemmat määritelmät ja sijaintiesitykset tehdään seudullisissa ja paikallisissa suunnitelmissa. Aikatauluihin vaikuttaa merkittävästi nykyisten "opastus-information"-kilpien korvaaminen i-opasteilla Tiehallinnon ohjeistuksen mukaan. Muutoksen tulee tapahtua vuoden 2009 loppuun mennessä.

UUSI I-KILPIKRITEERISTÖ

©SUOMA ry

www.suoma.fi

Kaikilta i-toimistoilta edellytetään:

- i-kilpi osoittaa selkeästi palvelupisteen sijainnin.
- Keskeinen sijainti asiakaskuntaan nähden.
- Säännölliset aukioloajat.
- Asiakaslähtöinen toimintatapa.
- Perusneuvonnan maksuttomuus ja pyrkimys neutraalisuuteen asiakkaan parhaaksi.
- Neuvontaa on annettava myös puhelimitse ja sähköpostitse
- Alan ammattitaito.
- Henkilökunnalla riittävä tekninen välineistö ja internetyhteys asiakaspalvelun hoitamiseksi.
- Keskeiset julkisten liikennevälineiden yhteystiedot ja aikataulut

Kriteeri	1 tähti minimivaatimukset	2 tähteä	3 tähteä	4 tähteä	5 tähteä huipputoimisto
Matkailuneuvonnan aukiolo	Sesonkitoimisto, jota ylläpitää täysivaltainen toimisto Vähintään 8 vk/vuosi 5 pv/vk, 30 h/vko	Osa-aikainen tai jaettu toimisto Ympäri vuotinen vähintään 30 h/vk	Ympäri vuotinen Vähintään 30 h/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin tai sunnuntaisin vähintään 4 h	Ympäri vuotinen Vähintään 35 h/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin tai sunnuntaisin vähintään 4 h	Ympäri vuotinen Vähintään 40 h/vk sekä sesonkiaikaan lauantaisin ja sunnuntaisin vähintään 4 h
Henkilökunnan määrä	Vähintään 1 vastuullinen henkilö	Vähintään 1 vastuullinen, vakituinen henkilö Lisäksi tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen, vakituinen vetäjä Lisäksi vähintään 1 ympäri vuotinen työntekijä sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen toimiston päällikkö Lisäksi vähintään 2 ympäri vuotista työntekijää sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.	Vastuullinen toimiston päällikkö Lisäksi vähintään 3 ympäri vuotista työntekijää sekä tarvittava määrä sesonkihenkilöstöä suhteutettuna asiakasmaariin.
Henkilökunnan ammattitaito	Hallitsee lähiseudun matkailu- ja oheispalvelut Riittävä seudullinen yleistieto	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut Riittävä seudullinen ja alueellinen yleistieto	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus	Hallitsee lähiseudun ja alueen matkailu- ja oheispalvelut sekä valtakunnallisesti keskeisen matkailutiedon Riittävä paikallinen, seudullinen ja valtakunnallinen yleistieto Säännöllinen ammattitaitoa ylläpitävä koulutus
Henkilökunnan kielitaito: Palvelukielten määrä suomen ja ruotsin lisäksi	1 vieras kieli	1 vieras kieli	2 vierasta kieltä	3 vierasta kieltä	4 vierasta kieltä
Tieto- ja esiteaineisto	Paikalliset ja oman seudun palvelut ja yleisesitteet	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet Pyydettyäessä muiden palvelevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet Pyydettyäessä muiden palvelevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat	Paikalliset, seudulliset ja alueelliset palvelut, yleisesitteet Pyydettyäessä muiden palvelevien i-toimistojen pääesitteet ja alueorganisaatioiden esitteet ja kartat
Matkailupalvelujen varauspalvelut		Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Paikallinen varauspalvelu samassa tilassa, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Alueellinen matkailupalvelujen varaus samassa tilassa, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut	Alueellinen matkailupalvelujen myynti ja varaus, voi olla ostopalvelu Ajan tasalla olevat alueen matkailupalveluja esittelevät internet-sivut
Sähköiset palvelut			Asiakkailla mahdollisuus päästä internetiin	Internet-päätte asiakkaiden käytössä.	Internet-päätteitä asiakkaiden käytössä.
Laadunvalvonta				Säännölliset asiakastytytyväisyys-selvitykset	Jatkuva laadunvalvonta, asiakaspalautteen keruu Valtakunnallisen LaatuVerkon jäsen
Muuta					Vähintään yksi vapaaehtoinen lisäpalvelu

ISBN 978-952-221-016-6
TIEH 1000174-08